

מאיר הדעה חלק ד' (סי' קנ"ט עד סי' ר"ב)

[illegible]

חוקות העכו"ם

סימן קעח – שלא ללבוש כמלבושי עובדי כוכבים, ובו ג' סעיפים.

(א) ²³² אין הולכין בחוקות העובדי כוכבים (ולא מדמין להם). ולא ילבש מלבוש המיוחד להם. ²³³ ולא יגדל ציצת ראשו כמו ציצת ראשם. ולא יגלח מהצדדין ויניח השער באמצע. ²³⁴ ולא יגלח השער מבנגד פניו מאוזן לאוזן ויניח הפרע [מלאחריו]. ולא יבנה מקומות כבנין היכלות של עובדי כוכבים כדי שיכנסו בהם רבים, כמו שהם עושים. הגה: אלא יהא מוצלל מהם במלבושיו ובשאר מעשיו. ²³⁵ וכל זה אינו אסור אלא בדבר שנהגו בו העובדי כוכבים לשום פריאות, כגון שנהגו ללבוש מלבושים אדומים, והוא מלבוש שרים וכדומה לזה ממלבושי הפריאות, או בדבר שנהגו למנהג ולחוק ואין טעם בדבר לאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי ושיש בו שמץ עבודת כוכבים מאבותיהם, אבל דבר שנהגו לתועלת, כגון שדרגן שכל מי שהיה רופא מומחה יס לו מלבוש מיוחד שניכר בו שהוא רופא אומן, מותר ללבושו. וכן שעושין משום כבוד או טעם אחר, מותר. ²³⁶ ולכן אמרו ²³⁷: שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי.

(א) ולא יגדל ציצת ראשו - אף בלא שום גילוח נאמר איסור זה דהיינו שדרך העובדי כוכבים בעלי מלחמות בהרבה מדינות לגדל שער שלהם מאד ואינם מגלחים עצמם כלל, לא יעשה כן ישראל, ואף זה בכלל מגדלי בלורית שאסרו חכמים, ואף על פי שאח"כ כתב פירוש אחר על מגדלי בלורית, דהיינו שמניחים השער באמצע, מ"מ חד טעמא הוא, שהכלל הוא שיש לישראל להבדיל מהם, מה לי בכך ומה לי בכך, כי המדינות חלוקות במנהגם בזה (ט"ז), י"א דהיינו שלא יגלח מהצדדים ואינו עיקר אלא לא יגדל ציצת ראשו הוא שמגדלין השער לנוי וליופי כמו הבתולות דרך שחץ וגאווה (ש"ך).

(ב) ויניח הפרע מלאחריו - כצ"ל (ט"ז).

(ג) ולא יבנה מקומות כו' - יש ספק אם זה שלא יעשה צורות כמו שהם עושים או שלא ישים סימן לקבץ בו הרבים כדרך שהם עושים, על כן יש לאסור בשניהם (ט"ז), אבל כגון אותם העושים לועד שלהם להתייעץ על עסקיהם ולמשפט אין איסור לבנות כתבנית אותם היכלות (ש"ך).

(ד) מלבושים אדומים כו' - שאין דרך הצנועים להיות אדומים בלבושם וצבע השחור הוא דרך צניעות והכנעה, וכדאמרין מי שיצרו מתגבר עליו ילבש שחורים ויתעטף שחורים כו', ועוד התם מסורת בידינו להקפיד על לבישת האדום לבני עמנו (ש"ך) ¹¹⁵.

(ה) אבל דבר כו' - בשעת השמד ודאי מותר לשנות בגדיו כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי, עי' לעיל (סי' קנ"ט) (ב) (ש"ך).

(ו) שורפין על המלכים - פי' כלי תשמישן משום כבודם שלא ישתמש בהם אחר (ט"ז).

(ב) ²³⁸ מי שהוא קרוב למלכות וצריך ללבוש במלבושיהם ולדמות להם, מותר בכל.

(ז) מותר בכל - ואף על גב דכל הנזכר בסי' זה הוא בכלל ובחוקותיהם לא תלכו ואין כח לחכמים לעקור דבר מן התורה מ"מ הכא שאני כיון שלא פירשה התורה שום דבר ומסרה לחכמים והם ראו להתיר לקרובים למלכות (ט"ז).

(ג) ²³⁹ מי שאכל ושייר פתיתין על שלחנו, לא יביא פת שלימה ויניח על השלחן. הגה: ²⁴⁰ מקומות שנהגו לערוך שולחן ולקום עליו מיני מאכל כלילה שלמחר מלין תינוק, ויש בזה איסור משום העורכים לגד שולחן (ישעיהו סה, יא), ²⁴¹ אבל לערוך מטה למזל התינוק יש מתירין.

(ח) לא יביא פת שלימה - משום שנאמר העורכים לגד שלחן פירוש לשם עבודת כוכבים אבל בפתייתין לחוד יש מצוה להניחם שיהא מוכן לעני (ט"ז), משמע דוקא להביא שם

¹¹⁵ עי' ט"ז אר"ח סי' ח סק"ג שמביא מהמהרש"ל שכיסוי ראש היא רק מידת חסידות, ומוסיף: ונראה לי שיש איסור גמור מטעם אחר דהיינו כיון שחוק הוא עכשיו בין העכו"ם שעושין כן תמיד תיכף שיושבין פורקין מעליהם הכובע ואם כן זה נכלל בכלל ובחוקותיהם לא תלכו כ"ש בחוק זה שיש טעם דכיסוי הראש מורה על יראת שמים וכו' אבל מכל מקום די בכסוי היד על הראש לסלק חוקות העכו"ם כיון שהוא מורה בזה שאסור לו לישב בגלוי הראש. ועי' במדרש רבה (ויקרא פרשה כ"ז) אמר רבי ברכיה מלך בשר ודם משגר פרוטגמא שלו למדינה מה הם עושין כל בני המדינה עומדים על רגליהם ופורעים את ראשיהן וקוראין אותה באימה ביראה וכו'.

ולהניחו אצל הפתיתין אסור משום העורכים לגד שלחן אבל אם היה שם א"צ להסירו, ועי' זהר¹¹⁶ (ש"ך), עי' רדב"ז ח"ד סי' רא (פ"ת)¹¹⁷.
(ט) יש מקומות כו' - דוקא בלילה שקודם המילה שעושים כן למזל התינוק יש בו שייכות העורכים לגד כי גד הוא לשון מזל אבל בלילי שבת שמניחים הפת לחם משנה מותר שהוא בשביל כבוד השבת שכבודו בלחם משנה ואין בזה משום מזל ואין בזה איסור כלל דהא גם קודם השבת מיד שמוציאין אותן מהתנור מניחים אותן על השלחן משום כבוד השבת (ט"ז).

¹¹⁶ ז"ל: ח"ב קנז ע"ב: פתוריה אצטרך דלא יהא בריקניא דהא לית ברכתא משתכחא על פתורא ריקניא כמה דאוקמוה דכתיב (מ"ב ד ב) הנידי לי מה יש לבי בבית וגו' ועל דא פתורא לא אצטרך לאתחזא בריקניא דהא ברכאן עלאין לא שריין אלא באתר שלים ורוא דא (שמות לא ו) ובלב כל חכם לב נתתי חכמה וכתיב (דניאל ב כא) יהב חכמתא לחכימין ועל דנא שלחן דלחם הפנים דכתיב (שמות כה ל) ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד:

תרגום: צריך ששלחנו לא יהיה ריקם, שהרי אין ברכה מצויה על שלחן ריק כמו שבארנו, שנאמר "הנידי לי מה יש לך בבית וגו'", ולכן שלחן צריך לא להראות ריקם, שהרי הברכות העליונות לא שורות אלא במקום שלם. וסוד זה "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה", ונאמר "יהב חכמתא לחכימין [נותן חכמה לחכמים]" ועל סוד זה שלחן של לחם הפנים, שנאמר "ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד".

¹¹⁷ לא עשיתי שו"ת רדב"ז חלק ד סימן רא (אלף רעב)
(אלף רעב) שאלה שאלת ממני ידידי במה שנהגו מקצת חכמים אחר שגומרים הסעודה ומסלקין את הלחם ואת הפרורין ומנעדין את השלחן להביא פירות ומיני תרגמא ובשעת ברכת המזון מצוין להביא לחם ואם יביאו אותו שלם בוצעין אותו כדי שלא יהיה שלם. אם יש להם על מה שיסמוכו ומה ענין בציעה זו:

תשובה גרסין בפרק חלק אמר ר' אלעזר כל שאינו משייר פתיתין על שלחנו אינו רואה סימן ברכה לעולם שנאמר אין שריד לאוכלו על כן לא יחיל טובו. והא אמר ר' אלעזר כל המשייר פתיתין על שלחנו כאלו עובד ע"ז שנא' העורכים לגד שלחן הממלאים למני ממסך. לא קשיא הא דאיכא שלימה בהדיה הא דליכא שלימה בהדיה. הרי לך מהיכא סמכו דלעולם צריך לשייר על השלחן פתיתין כדכתיב אכול ושבוע והותר וכן כתב רש"י ז"ל. וא"ת דלעולם צריך לשייר בשעה שהוא אוכל דומיא דמה שאמרו שצריך לשייר בקערה אבל בשעת ברכת מזון מנין לך שצריך שיהיה לפניו. לא קשיא דאם כן הכי הוה להו לתרוצי דהא דאמר שצריך לשייר היינו מאכילתו והא דקאמר דאין משיירין פתיתין היינו אחר ברכת מזון דמחזי כעורך לגד שלחן אחר שכבר אכל כל צורכו אלא משמע דתרווייהו על שלחנו ממש בשעת ברכת מזון צריך שיהיה הפת המשויר וטעמא כדי שתחול עליו הברכה דאין הברכה שורה אפתורא ריקניא. וכן כתב הרא"ש ז"ל וז"ל אבל אנו שאנו אוכלין כולנו על שלחן אחד אין נכון להסיר המפה והלחם עד אחר ברכת מזון. ויש נוהגין שלוקחין כל הלחם והמפה ומניחין אותו לפני המברך עד כאן. ואם כן מה שנהגו להביא לחם בשעת ברכת מזון יפה הם עושים. ומה שנהגו לבצוע הלחם המשויר לעשות אותו פתיתין משום העורכים לגד שלחן אין אני מודה להם בזה כלל מכמה טעמי חדא דהאידינא לא חיישינן להכי כלל. תדע דהא בעלי הפסקים לא כתבוהו והרא"ש ז"ל בפסקיו כתב מימרא קמייאת דר' אלעזר ואיך השמיטה וכן הרא"ש ז"ל השמיטה ואיך נחוש אנחנו לגד ומני אשר אבד זכרם ואדרבא אני אומר כי המדקדק בזה לא טוב הוא עושה דמשמע דחששא אית בהו דקפיד שלא נעשה כאשר היו עושין. כללא דמלתא דהאידינא כבר נשתכח שם עכ"ל אפי' מעובדיה וכ"ש אנחנו. ותו דלא חיישינן להכי אלא כשהיו מניחים את השלחן ערוך כל היום כדי שיהיה מזומן לעניים אז איכא למיחש אם יביאו פת שלימה משום העורכים לגד שלחן שכן היו עושים מניחין שלחן ערוך במאכל ובמשתה לשם אותה ע"ז שקורין גד וכן כתב עלה רש"י ז"ל. ומדקאמר מניחין משמע שהיו מניחין אותו כל היום או לפחות זמן מה וכן בדין שאם לא כן מנין היו יודעים מתי ירעב גד או כומריו אלא ודאי כך היו מניחים השלחן ערוך. אבל אגן דמיד אחר ברכת המזון מסלקין את השלחן למאי נחוש לא לגד ולא למני. ותו דאגן לא מיייתין ליה אלא כדי שתחול הברכה על הלחם משום אכול ושבוע והותר וכיון דמשום הכי מיייתין ללחם ליכא למיחש דבשלמא אם היו מביאין את הלחם אחר ברכת המזון הוה אפשר לחוש אבל השתא לא חיישינן. ותו דלא אמרינן משום העורכים לגד שלחן אלא היכא דאיתיה שלימה בהדי פתיתין אבל שלימה לחודה ליכא למיחש למידי והכי ריהטא סוגיין דאמרינן ל"ק הא דאיכא שלימה בהדיה ופרש"י ז"ל הא דאסור דאיכא שלימה בהדיה שמביא שלימה לאחר שאכל ונותן על השלחן עם הפתיתין ששייר דמחזי דלשם ע"ז עביד הכי. והא דליכא שלימה בהדיהו דמזומנין לעני ע"כ. וטעמא דמלתא כיון דאיכא פתיתין מזומנין לעני וזה מביא שלימה על השלחן מחזי כעורך לגד. אבל היכא דליכא פתיתין ומביא שלימה לא לערוך לגד הוא מביא אלא כדי שיהיה מזומן לעני הואיל וליכא פתיתין הילכך מכל הלין טעמי נראה לי שאין צריך כלל לבצוע הככר שמביאין על השלחן בשעת ברכת מזון ואי איישר חילי אבטליניה להאי מנהגא. והנראה לע"ד כתבתי:

מאיר הדעה חלק ד' (סי' קנ"ט עד סי' ר"ב)

(י) ויש בזה איסור - מכל מקום מה שנוהגין בארצות אלו שעושים סעודה בלילה שלפני המילה, אין איסור דדוקא לשום מיני מאכל על השלחן ולהניחם כך אסור משום דהוי כערוך לגד שלחן אבל בסעודה אין איסור (ש"ך), ומשמע דמצוה ודאי לית ביה ואינו נקרא סעודת מצוה, עי' לקמן (סי' ריז סקט"ז?). ועיין (בתשובת שבות יעקב חלק ג' סי' ל"ו), ועיין בשערי תשובה באו"ח סי' תקנ"א ס"ק ל"ג¹¹⁸ (פ"ח).
(יא) לערוך מטה כו' - כיון דשלחן כתיב בקרא בהדיא (ט"ז).

סימן קעט - שלא לכשף, לעונן ולנחש, ובו י"ט סעיפים.

(א) ²⁴²אין שואלים בחווים בכוכבים ולא בגורלות. הגה: ²⁴³מקום שנאמר: תמים תהיה עם ה' אלהיך (דברים יח, יג). ²⁴⁴וכ"ס לאסור לשאול בקוסמים ומנחשים ומכשפים.

(א) וכ"ש - הוא משום תמים תהיה אסור לשאול בהן, אבל העושה מעשה בקסמים וניחוש וכישוף איסור דאורייתא הוא, אבל דמותו לחולה לדרוש במכשפים וקוסמים כיון דאין איסור אלא משום תמים תהיה וגו', אבל אסור לחולה לשאול בקוסמים ומכשפים היכא דליכא סכנת נפשות, אפילו יש סכנת אבר, ואם בא לו החולי ע"י כישוף או מקרה ורוח רעה, אז מותר¹¹⁹ (ש"ך), עי' (בתשובת רדב"ז החדשות סי' תפ"ה) (פ"ח)¹²⁰, ויש מלמדים

[091] Commented: ו

תמים תהיה היא רק ביטול עשה?

¹¹⁸ לא עשיתי

¹¹⁹ עי' ב"ח שמביא ב"י שמביא זהר.

¹²⁰ שו"ת רדב"ז חלק א סימן תפה

שאלת ממני אודיעך דעתי במה שהתיר מה"רר ישראל ז"ל בתשובותיו לשאול במכשפים ובקסמים אם יש לסמוך על היתר זה.

תשובה אין דעתי נוחה בהיתר זה וגם הוא ז"ל לא כתב אלא שלא מצינו איסור מפורש בדבר דשואל אוב וידעוני דהזהירה תורה עליהם נראה דדוקא הני דחמירי טפי ואין שאר מכשפים בכללם להחמיר והכי מוכח בשמעתא קמייטא דיבמות דבעיא לחייב המכשף בסקילה ולא ילפינן מכלל אוב וידעוני ולא אשכחן דהזהירה תורה לשואל שאינו עושה מעשה בעצמו כי אם בענין אוב וידעוני ע"כ טעמו ונימוקו ז"ל להתיר. ואני שמעתי ולא אבין מאי קולתו דמכשף מאוב וידעוני זה במיתה וזה במיתה שנאמר מכשפה לא תחיה ושניהם בסקילה והא דלא יליף למכשף בסקילה לפי שהוא בכלל אוב וידעוני משום שזה מעשה בפני עצמו וזה מעשה בפני עצמו דאי לא תימא הכי אמאי כתב אוב וידעוני נילף חד מחבריה אלא משום דכל חד מעשה בפני עצמו ונתיב דאזהרה ליכא בשואל בקוסם או במכשף מ"מ איסורא איכא ומכין אותו מכת מרדות וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ"א מהלכות ע"ז וז"ל אסור לקסום ולשאול בקוסם אלא שהשואל לקוסם מכין אותו מכת מרדות אבל הקוסם בעצמו אם עשה מעשה מכל אלו וכיוצא בהם לוקה שנאמר לא ימצא בך קוסם קסמים ע"כ. ומי שראה זה הלשון איך איפשר שיאמר שהוא מותר ומתוך כך אני אומר שלא היתה כוונת הרב ז"ל להתיר אלא לומר שלא מצינו איסור מפורש וכן נראה ממה שכתב בסוף השאלה וז"ל וא"כ אין כאן אלא איסור עשה דתמים תהיה עם ה' אלהיך כדכתב הרמב"ם ע"ש. נראה מדבריו דאין איסור ממש קאמר ע"כ ועדיין דבריו צ"ע דהא הרמב"ם איסור ממש קאמר כדכתב הרמב"ם ע"ש. נראה מדבריו דאין איסור ממש קאמר שכתב בסוף הפרק ולא עיין בתחלתו. וליכא למימר נמי שהתיר מטעם ששאלו ממנו בחולה אם מותר לדרוש במכשפים או בקסמים דאפילו היה חולה שיש בו סכנה אין ראוי להתיר דכל הני הוו אביורא דע"ז ועדיף מהך דמי שהעלה לבי /לבו/ מינא וכו' כ"ש שפשט השאלה משמע בחולה שאין בו סכנה וכל זה השיב לא מצינו איסור בדבר. ואיפשר לומר כי מה שמצא כתוב בשם הרמב"ם ז"ל גרם לו להתיר וז"ל ומה שאמר אין שואלין דבר מן השדים י"ל שכשפים נאסרו בתורה בעושה מעשה וכן בעלי אוב וכולם במיתה אבל הנשאל בהם ובעלי האוב באזהרה ובשאר כשפים מותר דבעל אוב כתיב בקרא כי יהיה בהם /בכס/ אוב או ידעוני וכתב ושואל אוב או ידעוני אבל בכישוף מעשה כתיב ביה וכולי ושואל לא כתיב ביה הילכך עכו"ם המכשף ובישראל השואל בו אינו אלא משום תמים תהיה כתיב ביה ומה שכתב ובשאר כשפים מותר לאו מותר ממש קאמר אלא שאין בו אזהרה לאו וכן מוכח סוף לשונו וכן נראה מתשובות ריב"ש ז"ל סימן צ"ב וז"ל ועתה קשה שאם מעשה שדים הוא אסור כמעשה כשפים והלא העושה מעשה במיתה ונשאל בהם באזהרה ותיירץ הרמב"ם ז"ל וכו' אבל בשאר כשפים השואל בהם כגון שהעכו"ם המכשף עושה מעשה ישראל השואל בו אינו אסור אלא משום תמים תהיה עם ה' אלהיך כענין בכלדיים ע"כ והרי זה ממש כמו שכתבתי שלא הוציא אותו אלא מכלל לאו אבל איסורא איכא ומכין אותו מכת מרדות. וקרוב אני לומר שאם השואל עשה מעשה על פי המכשף או על פי הקוסם דלוקה לדעת הרמב"ם ז"ל דמאי שנא הני לאוי מלאו דלא תעוננו. וכתב ז"ל וכל העושה מעשה מפני האצטגנינות וכיוון מלאכתו או הליכתו באותו העת שחברו כוכבי שמים הרי זה לוקה שנאמר ולא תעוננו ומיהו מדברי הרב ז"ל נראה דאין מלקות בשואל אפילו עשה מעשה על פיו ושאינו מעונן דאפקיה

זכות על הנוהגים היתר לדרוש במכשפים בשביל חולה ומ"מ שומר נפשו ירחק מהם ע"ש (פ"ח).

(ב) נהגו שאין מתחילין בב' ובד', ואין נושאים נשים אלא במילוי הלבנה. הגה: ולכן נהגו ג"כ להתחיל ללמוד זכ"ח, כי אף על פי שאין נוחש, יש סימן. צמה שאדם יודע שהוא כנגד המזל, לא יעשה ולא יסמוך על הנס, אלא שאין לחקור אחר זה, משום תמים תהיה (דברים יח יג) כמו שנתבאר.

(ב) אלא שאין לחקור כו' - עי' באו"ח (סי' תרסד ס"א) מש"כ הרמ"א כיוצא בזה גבי צל הלבנה בהושענה רבה¹²¹ (ש"ך).

(ג) האומר: פתי נפלה מפני, או מקלי מירי, או בני קורא לי מאחרי, או שצבי הפסיקו בדרך, או שעבר נחש מימינו או שועל משמאלו, ולמי שאירע לו אחד מאלו עושה ממנו נוחש שלא לצאת לדרך או שלא להתחיל במלאכה, וכן המנהגים בהולדה ובעופות ובכוכבים, וכן האומר: אל תתחיל לגבות ממני, שחרית הוא, מוצאי שבת הוא, מוצאי ר"ח הוא, וכן האומר: שחוט תרנגול שקרא בעורב ותרנגולת זו שקראה כתרנגול, אסור. הגה: י"א אם אינו אומר הטעם למה מנחם לשחוט התרנגולת, אלא אומר סתם שחטו תרנגולת זו, מותר לשחטה כשקראה כתרנגול. וכן הוא המנהג.

(ג) האומר אל תתחיל כו' - י"א כל שאינו מוציא הדברים מפיו אלא מחשב בלבו ונמנע מעסקיו ע"י הנחשים האלה מותר, שראוי לאדם לחוש על החשש שחוששין בו הבריות, ועי' בט"ז סק"ד (ד) (פ"ח).

(ד) אם אינו אומר הטעם כו' - לפי זה גם בהנך דלעיל יש היתר כל שאינו אומר בפירוש שהוא עושה משום הכי אלא די"ל דשאני הכא כיון שיש שינוי טבע לפניו ויש מקצת חרדה על האדם הותר לו לעשות בלי אמירה משא"כ בהנך דלעיל שאין בהם שינוי טבע (ט"ז), מיהו יש מנהג שאומרים בפירוש שחטו התרנגולת שקרא' כתרנגול ושוחטין אותה, כדעת החולקים על מקור דברי הרמ"א (ש"ך), יש אומרים בשם ר"י החסיד שיש סכנה לבונה בית אבנים וגם בבונה במקום שלא היה שם בית מעולם, ואומרים אנשים להניח בהבית תרנגול זכר ונקבה ולשוחטם שם, טוב יותר שלא לחוש לדברים אלו וכיוצא בהם שלא הוזכרו בש"ס ופוסקים ולא רבי יהודה חסיד חתום עליהם, אבל אין בזה איסור (פ"ח).

(ד) בית, תינוק ואשה אף על פי שאין נוחש, יש סימן. הגה: אם הלכית אחר זה ג' פעמים או לא. וכן מותר לומר לחינוק: פסוק לי פסוקיך. י"א לאדם מותר לעשות לו סימן דבר שיצא לעתיד, כמו שעשה אליעזר עבד אברהם או יהונתן, ויש אומרים. וההולך בתום ובוטח צה, חסד יסודנו (תהלים לז, י).

(ה) בית כו' - פי' הבונה בית או נולד לו בן או נשא אשה, אף על פי שאין נוחש, שאסור לנחש ולסמוך על הניחוש, מ"מ יש סימן, שאם הוא מצליח בסחורה ראשונה אחר שבנה הבית או שנולד התינוק או שנשא האשה, סימן הוא שהולך ומצליח ואם לאו אל ירגיל יותר מדאי, שיש לחוש שלא יצליח (ש"ך).

(ו) אם הצליח כו' - דכשרואה שמזלו נגרע ח"ו אחר שנשא אשה זו או דר בבית זה לא ירבה בעסק עוד (ט"ז).

(ז) וכן מותר כו' - הרי כעין נבואה קטנה (ט"ז), אפי' לעשות מעשה ולסמוך עליו לעתיד על הפסוק מותר דחשיב קצת נבואה (ש"ך).

(ח) חובר חבר זהו שעל ידי לחש מקבץ חיות או נחשים ועקרבים, יתושים ופרעושים.

(ח) זהו כו' - ואף על גב דמכוון שלא יזיקו ומחברן למקום מדבר, שלא ימצאו ביישוב ויזיקו אסור (ש"ך).

רחמנא בלשון רבים לא תעוננו לחייב גם את השואל אם עשה מעשה שגם הוא נקרא מעונן כיון שעושה מעשה לפי השעה אבל השואל בקוסם לא נקרא קוסם ולא השואל במכשף נקרא מכשף הילכך השואל באוב או ידעוני באזהרה ובשאר מעשה כשפים אסור ומכין אותו מכת מרדות וא"ת מאי שנא גזירת הכתוב היא. ושואל דשאל בבעלת אוב חשב דמשום צורך שעה מותר כאשר נראה מפשטי הכתובים. הנל"ד כתבתי.

לא עשיתי

¹²¹ ז"ל: כתבו הראשונים ז"ל שיש סימן בצל הלבנה בליל הושענא רבה מה שיקרה לו או לקרוביו באותה השנה; ויש מי שכתב שאין לדקדק בזה, כדי שלא ליתרע מזליה, גם כי רבים אינם מבינים הענין על בורין; ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור עתידות כנ"ל.

(ו) מי שנשכו עקרב מותר ללחוש עליו, ואפילו בשבת, ואף על פי שאין הדבר מועיל כלום הואיל ומסוכן הוא התיירו, כדי שלא תמרף דעתו עליו.

(ט) ואפי' בשבת - דאסור להרבות בשיחה, כמ"ש באו"ח (סי' שז ס"א)¹²² (ש"ך).

(ז) מי שרודפים אחריו נחש ועקרב, מותר לחבר כדי שלא יזיקהו.

(י) מותר לחבר שלא יזיקהו - דאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש [חוץ מע"ז ג"ע וש"ד - ש"ך], משמע כאן דאם פיקוח נפש תלוי בעבירה, שכשעושה עבירה יכול להנצל, מותר לו לעשות כן מעצמו עבירה ההיא כמו הכא, שעל ידי שעובר על לאו דחומר חבר מציל עצמו (ט"ז).

(ח) הלוחש על המכה או על החולה ורוקק ואחר כך קורא פסוק מן התורה, אין לו חלק לעולם הבא. ואם אינו רוקק, איסורא מיהא איכא. ואם יש בו סכנת נפשות, הכל מותר.

הגה: וי"א לכל זה אינו אסור אלא כשקורא הפסוק בלשון הקודש, אבל בלשון לעז, לא. ומיהו ברוקק טוב לומר בכל ענין, בפרט אם מזכירין השם, שאין לו חלק לעולם הבא.

(יא) הלוחש על המכה - וי"א דבתינוק שלא היה יכול לישן ואמר הנשים שיש רפואה לחתוך צפרני ידיו ורגליו וקצת שערותיו וליתן תוך ביצה ולהניח באילן ערבה, אסור לעשות כן, כל שאין על החולה ממש אסור, וכן כל הדברים שעושים רחוק מהחולה אסור, וע' באו"ח (סי' ש"א סכ"ז)¹²³ (פ"ת).

(יב) ורוקק ואח"כ קורא כו' - כיון דמזכיר שם שמים על הרקיקה הוי בזיון ח"ו, ועל כן אין להקשות ממה שנוהגין ברקיקה קודם "ואנחנו כורעים", דשם הכל יודעין שהרקיקה היא לבזיון הגילולים של עובדי כוכבים, והיא כבוד שמים שמזכיר אח"כ (ט"ז).

(יג) ואח"כ קורא כו' - היינו דוקא הלוחש אחר הרקיקה אסור, אבל י"א שכל המזכיר שם שמים ורוקק משמע שהאיסור אפי' ברוקק אח"כ (ט"ז).

(יד) אין לו חלק לעוה"ב - לפי שאין מזכירין ש"ש על הרקיקה, משמע בקורא פסוק בלא שם אף ברקיקה ליכא אלא איסורא (ש"ך).

(טו) איסורא מיהא איכא - פי' בלוחש פסוק אפי' בלא הזכרת שם שמים על המכה וה"ה שאר חולי שאינו מכה (ט"ז).

(טז) וי"א כו' - שהשם בלשון הקודש הוא שם אבל בלשון חול אינו שם כלל, והרי מותר למחות שם שנכתב בלשון חול כגון גאט בלשון אשכנז או בוג' בלשון פולין ורוסי"א וכיוצא בזה אבל לכתחלה יש ליזהר בכל מה דאפשר וכמ"ש גם הרב, אבל היכא דלא אפשר לא אפשר (ש"ך).

(טז) תינוק שנפגע, אין קורין עליו פסוק ואין מניחין עליו ספר תורה.

(יז) תינוק שנפגע כו' - שהוא צריך לרפואה, ודברי תורה לא ניתן לרפואת הגוף אלא לרפואת הנפש משא"כ בבריא שא"צ אלא להגן שלא יחלה, בזה מותר להגן בד"ת, ומטעם זה קורין ק"ש על מטתו להגן עליו בלילה ואם יש סכנת נפשות בתינוק שנפגע, מותר אפילו להתרפאות בד"ת כמו שמוזכר בסעיף ח' (ט"ז), וה"ה גדול שנחלה אסור להתרפאות בד"ת אם לא להגן כמו שכתב בסעיף שאח"ז (ש"ך), ולכן מותר להניח ס"ת על אשה המקשה לילד ולקרנות עליה פסוקים משום שיש בה סכנת נפשות, וי"א דאינו נכון לזלזל בכבוד הס"ת כל כך ולא יביאו הס"ת אלא בפתח חדר של היולדת שזכות התורה יגין עליה ולא לענין סגולה או רפואה וכ"ש שלא ליתן בידיהם או לפותחה או ליתן ליד שום אשה (פ"ת).

(י) הבריא, מותר לקרנות פסוקים להגן עליו מהמזיקין.

(יא) למדוד האזור וללחוש עליו, מותר ואפי' בשבת. הגה: ועיין בא"ח סימן ט"ו. וה"ה שאר לחשים. ועיין בא"ח סי' ט"א איזהו לחש וקמיע אסור.

(יח) סימן ש"ו - סעיף ז'¹²⁴ (ש"ך).

(יט) סימן ש"א - סכ"ה ונ"ז¹²⁵ (ש"ך).

¹²² לא עשיתי

¹²³ לא עשיתי

לא עשיתי - ולענ"ד פירושו בדברי רש"י ז"ל צ"ע דא"כ מאי פריך מהא דסקורי בסיקרא ע"ש ודו"ק וע' ברש"י בשבת ד' ס"ז ע"א ד"ה שיש בו וברא"ש שם פ"ו סוף סי' יט - מאושר

¹²⁴

¹²⁵

(יב) מותר להתרפאות בקמיע, אפי' יש בהם שמות. וכן מותר לישא קמיעין שיש בהם פסוקים. ודווקא להגן שלא יחלה, אבל לא להתרפאות בהם מי שיש לו מכה או חולי, אבל לכתוב פסוקים בקמיעין, אסור.

(כ) אבל לכתוב פסוקים כו' - שאם תפול דליקה בשבת אסור להצילם ולהטריח עבורם בשבת ואף על גב שעכשיו כותבין בסידורין הברכות, היינו משום עת לעשות לה' מה שאין כן בקמיעין (ט"ז).

(יג) דורש אל המתים (דברים יח יא), זה שמרעב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח הטומאה.

(כא) דורש אל המתים כו' - י"א על הנודדים לילך לבית הקברות קצת היה נראה כדורש אל המתים כו' אבל י"א שכבר החזיקו במנהג זה ואין איסור בדבר (ש"ך).

(יד) להשיב את החולה לשוב אליו לאחר מיתה להגיד לו את אשר ישאל אותו, מותר. ויט מתירין אפי' לאחר מותו, אם אינו משציע גופו של מת רק רוחו.

(טו) אוהז את העינים, אסור. וע"י ספר יצירה, מותר. (אפילו לעשות מעשה).

(כב) אוהז את העינים אסור - אבל אין בזה מלקות, לפי שלא עשה מעשה, וי"א דחייב מלקות שהרואה חושב שעשה מעשה, אבל האוחז את העינים דמכשף פטור ממלקות לכו"ע שניתן לאזהרת מיתת בית דין, והאוחז עינים דמכשף היינו שמדמה להם שעי"ז האיש נעשה מעשה כגון שנעקרו הקישואין שבשדה שהוא מוזכר בגמ' לענין זה, ולא נדמה להם שהוא עצמו עוקרן, זהו אינו בכלל מעונן אלא בכלל מכשף (ט"ז), גם אחיזת עינים שאינו ע"י כשוף רק ע"י מראה ותחבולות ועל ידי קלות התנועה ביד אסור, וכן כתב בתשובת הרב סימן ס"ז ע"ש¹²⁶ (ש"ך).

(כג) וע"י ספר יצירה מותר - לעשות לכתחלה דשמות הקדש הם וה' ית' נתן בהם כח שיוכלו לפעול על ידיהם החסידים והנביאי' והפועל בהם מראה גדולתו וגבורתו של ה' ית' שמו, אך שיתעסקו בהם בקדושה ובטהרה ולצורך קדושת השם או לצורך מצוה רבה אשר לא נמצא זה בדורות הללו בעו"ה ואפי' בזמניהם מצינו שנענש ישעיה ע"ז, וע"י לקמן (סי' רמו סכ"א) ודאשתמש בתגא חלף י"א זה המשתמש בשמות הקדש גם בספרי המקובלים מבואר שעון גדול הוא המשתמש בשמו ע"כ המונע יבורך (ש"ך).

(טז) מעשה שדים, אסור. ויש מי שמתיר לישאל בהם על הגניבה. הגה: וכיוצא בזה. וע"י השצעה שמציע אותם ע"י שמות, יט מתירין ככל ענין, מ"מ רוב העוסקים בזה אינו נפטרים מהם נשלוט, על כן שומר נפשו ירחק מהם (משלי כב ה).

(כד) מעשה שדים כו'. עיין בב"י דברי רבינו ירוחם ותשובת הרמב"ן בזה (ש"ך)¹²⁷.

(כה) על הגניבה - וכיוצא בזה מפני שאינו עושה מעשה, טור ועב"י (ש"ך)¹²⁸.

(יז) הנוהגים לערוך שלחן עם מיני מאכל בליל המילה ואומרים שהוא למזל התינוק, אסור (ועיין לעיל סוף סימן קע"ח).

(יח) לקטר הבית בעשב שיש לו ריח טוב, יש מי שאוסר, אא"כ עושה כן כדי להסיר ריח רע.

(כו) שאוסר - מפני שנראה כמקטיר לשד (ש"ך).

(יט) המקטיר לשד לחברו ולכופו לעשות רצונו, חייב משום עובד עובדת כוכבים. הלומד מן האמנושי, אפילו דברי תורה, חייב מיתה.

(כז) המקטיר כו' - היינו המקטיר לשד הוי עובד כוכבים ואפי' אינו מקטיר לשם עבודת כוכבים אלא לחבר (פי' לחבר השדים לכאן), ועכ"ז חייב סקילה, ואפילו המקטיר סתם וע"י הקטרה נעשה שמתחברים עם השדים חייב משום בעל אוב, והנ"מ היא דאם חייב משום עבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה וכדלעיל (סי' ג ס"ז וסי' קיט ס"ז?), משא"כ אם חייב משום בעל אוב דלא הוי אלא מומר לדבר אחד (ש"ך), וע' בשו"ת שער אפרים סי' פ"ט מ"ש בזה¹²⁹ (פ"ת).

¹²⁶ לא עשיתי

¹²⁷ לא עשיתי

¹²⁸ לא עשיתי

¹²⁹ לא עשיתי

(כח) הלומד מן האמגושי כו' – וי"א דמותר ללמוד מאמגושי מכשף דברי תורה ועניני כישוף להבין ולהורות, ודוקא ממין עובד כוכבים הלומד ממנו אפי' ד"ת חייב מיתה, אבל הלומד מאמגושי עניני כישוף לעשות, חייב מיתה (ש"ך).

סימן קפ – איסור כתובת קעקע וקריחה על מת, ובו י"ב סעיפים.
(א) ²⁴⁵כתובת קעקע, היינו ששורט על בשרו וממלא מקום השריטה בחול או דיו או שאר צבעונים הרושמים.

(א) היינו ששורט כו' – וה"ה כותב בצבע תחלה ואח"כ שורט במקום צבע (ש"ך).
(ב) על בשרו כו' – בכל מקום שיעשה כן על בשרו חייב בכל מה שיכתוב (ש"ך), וי"א דאין חיוב מלקות אלא אם יש בו אות אשר הוא מוסכם כאות אבל בשריטה אסור אבל אין על זה מלקות (פ"ת).

(ב) ²⁴⁶אם עושה כן על בשר חבירו, אותו שנעשה לו פטור, אא"כ סייע בדבר.
(ג) חבירו כו' – עי' לקמן (סי"א סק"י) (ש"ך).
(ד) פטור אלא אם כו' – נלמד מהקפת ראש דלקמן (סי' קפא ס"ד) וכמו ששם יש איסור, אבל אע"פ שלא עזרו והוא הדין כאן (ש"ך).
(ג) מותר ליתן אפר מקלה על מכתו.

(ה) אפר מקלה – פי' אפילו אפר כירה שהוא קשה ומקעקעת מקום המכה, והרושם נראה שם אחר זמן, אפ"ה מותר דמכתו מוכיח עליו, ואפילו לאחר שחיתה המכה, מ"מ נשאר שם רושם המכה (ט"ז), וכ"ש עפר בעלמא (ש"ך).

(ו) על מכתו – דמכתו מוכיח עליו שאינו עושה משום חקות העובדי כוכבים אלא לרפואת המכה (ש"ך).

(ד) הרושם על עברו שלא יברח, פטור. (ונראה ללכתחלה מיהא חסור).

(ז) שלא יברח פטור – עי' בת' בשמים ראש (ששכ"ד) בהגהת כסא דהרסנא (רע"א) ¹³⁰.
(ח) דלכתחלה – כאן מיירי במל וטבל אבל עבד שקנאו ישראל ולא מל ולא טבל מותר לקעקע בבשרו כשם שמותר לשרט בבשר הכנעני (פ"ת).

(ה) השורט בבשרו אינו חייב אא"כ עושה כן על מתו או לעבודת כוכבים, אלא שעל מתו חייבים בין ביד בין בכלי, ולעבודת כוכבים אינו חייב אלא בכלי.

(ט) השורט כו' – ואינו ממלא מקום השריטה צבע (ש"ך).

(י) על מתו – פי' בשביל מתו (ש"ך).

(ו) גדידה ושריטה על מת, אסור, אפילו שלא בפני המת. (ועל לער אחר, קרי).

(יא) ועל צער כו' – וי"א איסורא מיהא איכא, אפילו על צער אחר (ש"ך).

(ז) יש מי שאומר דדוקא שריטה, אבל אם מכה בידו על בשרו עד שדמו שותת, מותר. ויש מי שאוסר.

(יב) ויש מי שאוסר – היינו בעושה כן על המת אבל אם עושה כן בשביל התורה כלומר אדם גדול שמת ומצטער על התורה מותר (ט"ז, ש"ך).

(ח) המשרט ה' שריטות על מת אחד, או על ה' מתים שריטה אחת, חייב ה'.

(ט) קרחה הוא שתולש משער ראשו על המת בכל מקום בראש, בין ביד בין בסם, ושיעורו כדי שיראה מראשו כגרים פנוי בלא שיער, וי"א שתי שערות. ויש מי שאומר דאיסורא איכא אפילו בשיער אחד.

(יג) אפילו בשיער א' – היינו מטעם דחצי שיעור אסור מן התורה (רע"א).

(י) קרחה אחת על ה' מתים, אינו חייב אלא אחת. אבל אם קרחה ה' קרחות על מת אחד, חייב על כל אחת ואחת.

(יא) הקורח בראשו של חבירו, והמשרט בבשר חבירו וחבירו מסייע, אם שניהם מזידיים שניהם לוקים. אחד שונג ואחד מזיד, המזיד לוקה.

(יד) הקורח כו' – והוא הדין בכתובת קעקע דינו כך (ש"ך).

(יב) גם הנשים מוזהרות בבל יקרחו (ויקרא כא, ה). הגה: וכל שכן צנל ישרטו (סס) ויש להזהירם שלא תחלשנה בשעריהן על מת, שלא תצאנה לידי קרחה. וכן נשמיטה.

(טו) וכ"ש בבל ישרטו - פירוש דקרחתה הוא תלוי בשערות ומצינו שהקילה התורה בנשים בשער לענין גילוח הפאות וכל שכן בבל ישרטו שאין תלוי בשערות (ט"ז).

סימן קפא - איסור גילוח הפאות, ובו י"ב סעיפים.

(א) פאות הראש הם שתיים. סוף הראש הוא מקום חיבורו ללחי מימין ומשמאל.

(א) פאות הראש כו' - י"א שאסרם הכתוב מפני שעושין כן עובדי כוכבים, א"כ יש לפעמים היתר משום שלום מלכות (עי' לעיל סי' קצח ס"ב), ויש חולקים דזה אינו מפורש ואין אנו צריכים טעם למצות (ט"ז), ע' (בתשובת אא"ז פנים מאירות ח"א ח"ב/ סימן ע"ט) שהשיג עליו ע"ש (פ"ת)¹³¹.

(ב) מימין ומשמאל - אצל האזן (ש"ך).

(ב) בין שגילח הפאות בלבד, בין שגילח כל הראש עם הפאות, חייב.

(ג) אינו חייב אלא בתער. ויש אוסרים במספרים כעין תער, ויש לחוש לדבריהם.

(ג) כעין תער - שגוזז במספרים סמוך לבשר כעין תער (ש"ך).

(ד) גם הנקיף חייב אם סייע בדבר שמטה עצמו אליו להקיפו, אבל איסורא איכא אף על פי שלא סייע, לפיכך אסור להיות ניקף אפילו על ידי עובד כוכבים.

(ה) המקיף את הקטן, חייב. (אצל מותר להקיף את העוזד כוכבים או את האשה). ויש מסתפקים בדבר. וקטן מותר להיות ניקף מן העוזד כוכבים.

(ד) אבל מותר כו' - שונה מקטן שיבא לכלל חיוב כשיהיה גדול (ש"ך).

(ה) ויש מסתפקים כו' - ועיקר כסברא ראשונה (ש"ך).

(ו) וקטן - צ"ע שאם כוונתו שהקטן מותר ללכת בעצמו אל העובד כוכבים שיקיף אותו בלא דעת הגדול מהו החידוש, שהרי קטן אוכל נבלות הוא (עי' סי' שמג ס"ז), ואם ר"ל שישראל מותר לומר לעובד כוכבים שיקיף להקטן. זה אינו דכיון דמקיף את הקטן חייב א"כ יש לאסור אמירה לעובד כוכבים, וצ"ג (פ"ת).

(ו) אשה אינה במצות הקפה, וי"א שאף על פי שמותרת להקיף פאת ראשה, אסורה להקיף פאת ראש האיש ואפילו הוא קטן.

(ז) אשה אינה במצות הקפה - לפי שאין שייך בה השחתת זקן וכל שאינה בהשחתת זקן אינה בכלל הקפת פאת ראש (ט"ז).

(ז) עבדים חייבים בהקפת הראש כאנשים.

(ח) עבדים - אף על פי שדינם כנשים לענין חיוב מצות, חייבין בהקפת ראש, דנשים לא נתמעטו מהקפת ראש אלא מזה שכתוב "לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנם", ונשים אינם מצווים בהשחתת זקן שהרי אין להם זקן לכן אין אסורים בהקפת הראש, הלכך עבדים כיון שיש להם זקן אינם קשורים להתיר זו (ש"ך).

(ח) טומטום ואנדרונינוס אסורין בהקפת הראש.

(ט) אסורים - מספק (ש"ך).

(ט) שיעור הפאה מכנגד שער שעל פדחתו ועד למטה מן האוזן, מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, וכל רוחב מקום זה לא תגע בו יד.

(י) מקום זה לא תגע בו יד - מ"מ מותר לסרק¹³² (פ"ת).

(י) אינו חייב על השחתת פאת הזקן אלא בתער, אבל במספרים מותר, אפילו כעין תער. הגה: ומ"מ נזהרים כשמסתפרין במספרים שיעשה היקף הגילוח בחלק העליון מן המספרות ולא בתחתון, פן יעשה הכל עם חלק התחתון והוי כתער. מיהו נראה דתחת הגרון אין לחוש בזה, הואיל ואינו עיקר מקום הפאות.

(יא) השחתת פאת הזקן - לענין גילוח פאת הזקן, אפילו אין בהשערות כדי נטילת הזוג, חייב, דלא קבלו חז"ל שיעור זה רק בפרה ונגעים וכן ובת, אבל לא שהוא כלל גדול לכל התורה, ולכן רצה להתיר לגלח הזקן תחלה במספרים ואח"כ להעביר תער על הבשר

¹³¹ לא עשיתי

¹³² לא עשיתי

במקום שהיה השיער, לפי שבתחלה לוקח במספרים, יש גילוח ואין השחתה, ואח"כ בעת העברת התער, יש השחתה ואין גילוח, ויש חולקים דאף לדבריו יש בזה הריסה גדולה ונתת דבריו לשיעורים היום מגלחים במספרים עד העיקר ולמחר יגלחו גלוח כ"ד אחר שהם סומכים על התער הבא אח"כ וישאר שערות שיש בהם כדי נטילת הזוג וגם ישאר שערות שלא הגיע שם המספרים כלל וישחיתו בתער ע"ש (פ"ת).

(יב) אלא בתער - אוסר לפספס באבן מסיר השער ודוקא באבן אסור שער"י חידודו חותך השער אבל במשיחה הנעשה כעין טיח טיט והחריפות שבו שורף השער מותר, דזה הוי השחתה בלי גלוח. אך אם אחר המשיחה נשאר טיח זה על פניהם אין לגרום בסכין אלא ביד, וע' בזה בתשובת שמש צדקה חלק י"ד סי' ס"א בד"ה לבד זה (פ"ת)¹³³.

(יג) מיהו נראה כו' - י"א דצריך ליזהר שלא יגלח תחת הגרון כלל לא בתער ולא במספרים כעין תער כו' מיהו אם אינו מגלח סמוך לבשר לגמרי אלא מניח קצת שיער מותר, דאין כאן השחתת זקן, אבל דעת הרב עיקר כיון דכל הפוסקים כתבו סתמא דבמספרים מותר אם כן הי"א זה חומרא היא והבו דלא לוסף עלה (ש"ך), האר"י ז"ל לא היה מגלח כלל כו' ועיין בתשובת שמש צדקה ח"י"ד סי' ס"א ובתשובת דברי יוסף סי' ל"ו לענין אם מחויבים החכמים לכוף ולהכריח למי שאינו נוהג כן ע"ש (פ"ת)¹³⁴.

(יא) פאות הזקן הם ה', ורבו בהם הדעות, לפיכך ירא שמים יצא את כולם ולא יעביר תער על כל זקנו כלל. (ואפילו תחת הגרון).

(יד) על כל זקנו - בכלל זה גם השפה העליונה שיש אומרים שני גבולי השפה הם מהפאות (ט"ז).

(טז) ואפי' תחת הגרון - י"א שיש פאה אחת בסוף הזקן בגרירתו, לפי שמושך אליו העור של הפאה שבסוף העצם שקורין סנטור וי"א דפאות הזקן מפרק הלחי עד פיקה של גרירת וי"א דעיקר פאה החמישית במקום הגרירת ממש ואין שאר השער שתחת הגרון בכלל האיסור כלל ועי' לקמן (סי' קפב סק"ד)¹³⁵ (ט"ז).

(יב) אשה שיש לה זקן, מותרת להשחיתו; ודינה בהשחתת זקן האיש, כדינה בהקפת ראש האיש.

(טז) בהקפת ראש האיש - עי' לעיל ס"ו ויש חולקים דאפי' מי שמתיר בהקפת ראש האיש מודה דבהשחתת הזקן יש איסור מדרבנן להשחית זקן האיש וקשה דהא הקפה נלמד מהשחתה וכמו שאין לו איסור בל תשחית שאין להם זקן אין להם איסור בל תקיף אם כן אם מותרים בהקפה כ"ש בהשחתה (ש"ך).

סימן קפב - דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה, ובו ו' סעיפים.

(א) המעביר שער בית שחי ובית הערוה, אפילו במספרים כעין תער, היו מכין אותו מכת מרדות. בד"א, במקום שאין מעבירין אותו אלא נשים, כדי שלא יתקן עצמו תיקון נשים. אבל במקום שמעבירין אותו גם האנשים, אם העביר אין מכין אותו. הגה: ואפילו לכתחלה שרי. רק החזנים נמנעים ככל מקום (וע"ל סימן קנ"ו). ומותר להעביר שיער (שאר) איברים במספרים בכל מקום.

(א) בית השחי כו' - משום לא ילבש גבר שמלת אשה שדרשו חז"ל דלאו דוקא שמלת אשה אלא ה"ה שאר תיקוני אשה לנוי וליופי ולעיל (סי' קנו ס"ב) נתבאר דאסור לאיש להסתכל במראה משום לא ילבש גבר שמלת אשה¹³⁶ (ש"ך).

(ב) ואפילו לכתחילה שרי - במקום שמעבירים אותו גם האנשים (ש"ך).

(ג) שאר אברים במספרים - אפי' כעין תער (ט"ז, ש"ך).

(ב) מי שמגלח כל שיער שבו, מראשו ועד רגליו, י"א שמותר לו לגלח גם של בית השחי ובית הערוה.

(ד) מראשו כו' - פי' מראש גופו עד סוף גופו, שאסור להקיף ראשו כנ"ל בסי' קפא (ש"ך).

¹³³ לא עשיתי

¹³⁴ לא עשיתי

¹³⁵ עוד פעם?

¹³⁶ ועי' לקמן סק"יג).

- (ה) שמותר כו' - דודאי לרפואה קמכוין, דאי ליפוי אדרבה ניוול הוא לו, ואפשר דאפילו במפרש דליפוי קא עביד לא משגחינן ביה אלא אמרינן ודאי לרפואה קעביד (ש"ך).
- (ג) אסור לחוך בידו בשער בית השחי ובית הערוה כדי להשירו, אבל מותר לחוך בבגדו להשירו.
- (ו) אסור לחוך בידו כו' - הרי חלק אותם לב' בבית תחילה כתב אסור ובתחת טבורו כתב לא יכניס ולא כתב אסור אלא דבזה אין איסור רק מצד תוספת קדושה ואזהרה יתירה שמא יאחז ג"כ באמה וע"כ כתב תחילה שלא יבא לידי הרהור ואח"כ כתב שמא יבוא לידי הרהור (ט"ז).
- (ז) בבגדו כו' - אע"פ שאסור לנוגע (עי' אה"ע &) במטלית עבה מותר שאינה מחממת (ש"ך).
- (ד) מי שיש לו חמטין בבית השחי ובבית הערוה, ומצטער מצד השיער, מותר להעבירו.
- (ה) לא תעדה אשה עדי האיש, כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו (ממלצוסי האיש לפי מנהג המקום ההוא), או שתגלח ראשה כאיש. ולא יעדה איש עדי אשה, כגון שילבש בגדי צבעונים וחלי זהב במקום שאין לובשין אותם הכלים ואין משימין אותו החלי אלא נשים. הנה: ואפילו בזה מן הנגלים אסור, אף על פי שניכרם צפוף נגליהם שהוא איש או אשה. טומטום ואנדרוגינוס אסורים להתעטף כאשה.
- (ח) לא תעדה אשה - דרך עידוי וקישוט אסור אבל אם עושה כן מפני החמה או צנה או גשמים אין איסור (ט"ז וש"ך), ועי' או"ח (סי' תרצו ס"ו? ברמ"א) דאפילו מפני שמחת פורים המנהג להתיר בזה ואף על גב דיש אוסרים, והשומע לאסור תבוא עליו ברכה כי יש הרבה מכשולות חס ושלום מזה כשהולכין ביחד בלי היכר איש או אשה (ט"ז), אבל אם לובש ממש בגדי אשה עד שאינו ניכר שהוא איש וכן איפכא בכל ענין אסור, אפילו דרך עראי ובדרך שחוק (ש"ך).
- (ט) אלא נשים - אם הוא במקום שאין מעבירין אותו אפילו הנשים, אם הוא העביר אינו לוקה (ט"ז).
- (י) ואפילו באחד מן הבגדים כו' - ויש בזה מלקות כיון דניכר ההבדל בין איש לאשה משא"כ בהעברת שער בית השחי דאינו ניכר בפרהסיא על כן אין אסור אלא מדרבנן (ט"ז).
- (יא) אסורים להתעטף כאשה - ולא יגלחו ראשם כאיש (ש"ך).
- (ו) אסור (לאיש) ללקט אפילו שער אחד לבן מתוך השחורות, משום לא ילבש גבר (דברים כב, ה) וכן אסור לאיש לצבוע (סעמות לבנות שיהיו) שחורות, אפילו שיערה אחת. וכן אסור לאיש להסתכל במראה. (וע"ל סימן קנ"ו).
- (יב) שערות לבנות שיהיו שחורות - שזהו נוי אשה אבל איפכא שהיו שחורות וצבע אותם לבנות שרי אפילו לכתחלה (ט"ז).
- (יג) וכן אסור לאיש להסתכל במראה - ג"ז רק היכי דאין מסתכלים רק הנשים. אבל במקום דגם אנשים מסתכלים ליכא איסור רק החברים נמנעים מזה. וכההיא דסעיף א' (רע"א).

¹ ז"מ ע"ב, רמז"ס מו"ל פ"ה ה"א.

² רמז"ס ס"ס ה"ב.

³ תוס' ס"ס ד"ה תשיך, ורא"ש ז"מ פ"ה סי' נב.

⁴ תוס' ע"ז כו' ע"ב ד"ה אני, רא"ש ז"מ פ"ה סי' נב.

⁵ מרדכי ז"מ סי' סלה.

⁶ תוס' ע"ז ס"ס מירושלמי ז"מ פ"ה סוף ה"ד.

⁷ ז"י בסוף הסימן מפירוש המשנה חולין פ"א מ"א.

⁸ ז"י בסוף הסימן מפירוש המשנה חולין פ"א מ"א.

⁹ מרדכי יבמות סי' לט.

¹⁰ ז"מ עה ע"ב.

¹¹ ז"מ קיד ע"ב, מגיד משנה מו"ל פ"ד ה"ב.